

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

11 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący)

SSN Adam Doliwa (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wesołowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 11 kwietnia 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Z. M.

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z 16 grudnia 2020 r., I ACa 617/20,

w sprawie z powództwa [...] Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu
Inwestycyjnego Zamkniętego w W.

przeciwko Z. M.

o zapłatę,

1. oddala skargę kasacyjną

**2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego we
Wrocławiu na rzecz radcy prawnego N. K. 5400 (pięć tysięcy
czterysta) zł obejmujących należną stawkę podatku od towarów i
usług, kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu
pozwanemu w postępowaniu kasacyjnym.**

Adam Doliwa

Jacek Grela

Krzysztof Wesołowski

UZASADNIENIE

E. K. i Z. M. prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą spółka cywilna K. zawarli 29 lipca 1997 r. z Bankiem spółką akcyjną w W. umowę nr [...] o kredyt inwestycyjny, na podstawie której bank miał udzielić kredytobiorcy na jego wniosek kredyt na działalność inwestycyjną w kwocie 285 000 zł do dnia 31 grudnia 2007 r. W umowie postanowiono, że w przypadku niespłacenia w określonym w umowie terminie raty kredytu, odsetek lub innych należności, bank jest upoważniony do wypowiedzenia kredytu w całości lub części i postawienia go w stan wymagalności. Okres wypowiedzenia ustalono na 30 dni, a w przypadku upadłości 7 dni, licząc od daty doręczenia zawiadomienia o wypowiedzeniu umowy w całości lub w części. Następnego dnia po okresie wypowiedzenia Kredytobiorca zobowiązany jest do spłaty zadłużenia. Zobowiązanie wynikające z umowy nr [...] zostało przejęte przez E. K. i Z. M. na podstawie umowy przejęcia długu zawartej 28 lipca 2000 r. Na podstawie umowy cesji z 24 września 2012 r. wierzytelności wobec E. K. i Z. M. nabył od Banku spółki akcyjnej w W. [...]. Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty w W. (dalej jako: Fundusz lub powód). Fundusz pismem z 18 listopada 2015 r. bezskutecznie wezwał dłużników do zapłaty zadłużenia. Następnie Fundusz wniosł powództwo, którym dochodził od pozwanego Z. M. części wierzytelności pieniężnej.

Wyrokiem z 6 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu oddalił powództwo Funduszu przeciwko Z.M. o zapłatę i orzekł o kosztach sądowych. W ocenie Sądu pierwszej instancji powód nie wykazał, że doszło do postawienia zobowiązania w stan natychmiastowej wykonalności, ani też w jaki sposób, a więc czy na skutek oświadczenia o wypowiedzeniu umowy, czy też na podstawie innego zdarzenia lub czynności prawnej.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, rozpoznając sprawę na skutek apelacji powoda, wyrokiem z 16 grudnia 2020 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu w ten sposób, że zasądził od pozwanego Z. M. zapłatę na rzecz strony powodowej 250 000 (dwieście pięćdziesiąt tysięcy) złotych

z ograniczeniem odpowiedzialności do nieruchomości i do sum ustanowionych na tych nieruchomościach hipotek umownych, zaznaczając, że odpowiedzialność za zapłatę tej kwoty jest solidarna z E. K., w stosunku do której 13 kwietnia 2016 r. został wydany przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego. W ocenie Sądu drugiej instancji powód przedłożonymi w postępowaniu apelacyjnym dokumentami wykazał wysokość udzielonego kredytu i wskazał na zakres spłaty tego kredytu przez pozwanego Z. M..

Zdaniem Sądu Apelacyjnego treść umowy zawartej przez pozwanego, przedłożone wezwania do zapłaty i wypowiedzenia umowy w stosunku do pozwanego potwierdzają, że roszczenie było wymagalne. Sąd Apelacyjny wskazał, że na podstawie tych samych dokumentów Sąd Rejonowy w Mikołowie postanowieniem z 22 stycznia 2002 r., na wniosek wierzyciela Banku spółki akcyjnej w W., nadał klauzulę wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu z 6 grudnia 2001 r., wystawionemu przez wierzyciela przeciwko dłużnikom solidarnym E. K. i Z. M.. Wniosek w tej sprawie został złożony przez bank kredytujący 7 stycznia 2002 r. i zawierał odpisy dokumentów: umowę z kredytobiorcami z 29 lipca 1997 r. wraz z aneksami, umowę o przejęcie długu z 28 lipca 2000 r., wezwanie do zapłaty z 30 sierpnia 2001 r., przedegzekucyjne wezwanie do zapłaty z 18 września 2001 r. i wypowiedzenie umowy kredytu z 7 listopada 2001 r. Potwierdzenia odbioru wypowiedzenia zostały odebrane przez dłużników odpowiednio 16 i 17 listopada 2001 r.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu wywiódł pozwany, zaskarżając go w części, w której Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu i zasądził od pozwanego na rzecz strony powodowej zapłatę. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono naruszenie przepisów postępowania mających istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 381 k.p.c. poprzez przeprowadzenie uzupełniającego postępowania dowodowego przez Sąd drugiej instancji, w sytuacji gdy strona powodowa mogła je powołać przed Sądem pierwszej instancji, a nie było podstaw do uznania, że potrzeba powołania dowodów wynikła później.

W związku z tym zarzutem, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania. Skarżący wniósł również o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie.

Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy Sąd drugiej instancji prawidłowo przeprowadził uzupełniające postępowanie dowodowe na okoliczność wykazania wymagalności roszczenia dochodzonego pozwem na podstawie art. 381 k.p.c.

Należy wskazać, że powołany w zarzutach skargi kasacyjnej art. 381 k.p.c. reguluje dopuszczalność nowości w postępowaniu dowodowym przed sądem odwoławczym. W orzecznictwie zwraca się uwagę, że sąd drugiej instancji jest zobowiązany na wniosek strony uzupełnić materiał dowodowy, jeżeli jest to konieczne do rozstrzygnięcia sprawy. Sąd drugiej instancji jest również uprawniony do pominięcia nowych faktów i dowodów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, w sytuacji gdy zachodzą przesłanki z art. 381 k.p.c. Strona postępowania nie może stopniować przedstawienia materiału dowodowego, ale nie można też wykluczyć, że apelujący dowie się o potrzebie powołania nowych dowodów dopiero po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji. Skuteczność zgłoszenia przed sądem drugiej instancji nowego dowodu - na podstawie art. 381 k.p.c. - uzależniona jest od wykazania, że strona nie mogła go powołać w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, albo że potrzeba jego zgłoszenia wynikła później. Samo twierdzenie strony, że dowód nie był jej znany na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, nie jest wystarczające (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 2 grudnia 1997 r., I PKN 408/97; z 9 września 1998 r., II UKN 183/98; z 29 stycznia 2002 r., V CKN 721/00, OSNC 2002, Nr 12, poz. 153). Strona powinna zatem przynajmniej uprawdopodobnić wystąpienie okoliczności, o których mowa w art. 381 k.p.c. Natomiast obowiązkiem sądu drugiej instancji jest dokonanie

wszechstronnej oceny wykazanych przez stronę okoliczności z punktu widzenia zasad art. 381 k.p.c., podjęcie decyzji o dopuszczeniu bądź pominięciu nowych faktów czy dowodów, oraz uzasadnienie swojej decyzji w tym przedmiocie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 października 2001 r., IV CKN 481/00 i wyrok Sądu Najwyższego z 7 marca 2003 r., I CKN 94/01).

Warto podkreślić, że dyskrecyjne uprawnienie sądu do podejmowania inicjatywy dowodowej ma wyjątkowy charakter, jednakże w niektórych sytuacjach procesowych uprawnienie do dopuszczenia dowodu z urzędu przeradza się wręcz w obowiązek sądu. Dotyczy to w szczególności takiej sytuacji, w której nieprzeprowadzenie dowodu z urzędu stanowiącego część materiału procesowego, stanowiłoby pogwałcenie elementarnych zasad, jakimi kieruje się sąd przy wymierzaniu sprawiedliwości. Dopuszczenie z urzędu dowodu niewskazanego przez stronę jest obowiązkiem sądu, jeżeli wymaga tego interes publiczny. Wyczerpujące wskazanie konkretnych sytuacji procesowych, w których - ze względu na interes publiczny - uprawnienie do dopuszczenia dowodu z urzędu przeradza się w obowiązek sądu, nie jest możliwe. Z tym jednak, że brak podejrzenia procesu fikcyjnego czy prowadzonego w celu obejścia prawa, nie uprawnia sądu do przeprowadzania dowodów z urzędu, zwłaszcza jeżeli strona reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika oświadczy, że nie wnosi o przeprowadzenie określonego dowodu. Skuteczność zgłoszenia przed sądem drugiej instancji nowego dowodu - na podstawie art. 381 k.p.c. - uzależniona jest od wykazania, że strona nie mogła go powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, albo że potrzeba jego zgłoszenia wynikała później. Samo twierdzenie strony, że dowód nie był jej znany na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, nie jest wystarczające. Strona powinna zatem przynajmniej uprawdopodobnić wystąpienie okoliczności, o których mowa w art. 381 k.p.c. Natomiast obowiązkiem sądu drugiej instancji jest dokonanie wszechstronnej oceny wykazanych przez stronę okoliczności z punktu widzenia zasad omawianego przepisu, podjęcie decyzji o dopuszczeniu bądź pominięciu nowych faktów czy dowodów oraz uzasadnienie swojej decyzji w tym przedmiocie (zob. wyroki SN: z 20 października 2022 r., II CSKP 242/22, z 15 czerwca 2022 r., II CSKP 376/22, z 6 kwietnia 2022 r., II CSKP 183/22).

Nie ulega wątpliwości, że potrzeba powołania nowych faktów i dowodów może wynikać z rozwoju postępowania dowodowego przed sądem drugiej instancji bądź z okoliczności podniesionych w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji, czy też z poglądu prawnego wyrażonego w wyroku Sądu Najwyższego na skutek rozpoznania skargi kasacyjnej.

Sąd drugiej instancji uznał, że zasadne było przeprowadzenie uzupełniającego postępowania dowodowego z dokumentów na okoliczność wykazania wymagalności roszczenia dochodzonego pozwem. Przedłożenie dokumentów przez powoda wynikało ze stanowiska Sądu pierwszej instancji zawartego w uzasadnieniu wyroku. W oparciu o przedłożone dokumenty w postępowaniu apelacyjnym powód wykazał wysokość udzielonego kredytu i wskazał na zakres spłaty tego kredytu przez pozwanych. Z treści umowy zawartej przez pozwanego, wezwań do zapłaty oraz wypowiedzenia umowy w stosunku do pozwanego jednoznacznie wynikało, że roszczenie było wymagalne. Sąd Apelacyjny wskazał również, że na podstawie tych dokumentów postanowieniem Sądu Rejonowego w Mikołowie z 22 stycznia 2002 r. na wniosek wierzyciela Banku spółki akcyjnej w W. nadano klauzulę wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu z 6 grudnia 2001 r. wystawionemu przez wierzyciela przeciwko dłużnikom solidarnym E. K. i Z. M.. W ocenie Sądu Apelacyjnego bankowy tytuł egzekucyjny, choć utracił przymiot dokumentu urzędowego to był dokumentem prywatnym, który stwierdzał istnienie wymagalnego zobowiązania dłużników, w tym pozwanego z tytułu umowy o kredyt z 29 lipca 1997 r. i stanowił potwierdzenie stanowiska powoda oraz wysokości przysługującej mu wierzytelności. Z kolei pozwany nie wykazał, aby dokonał spłaty swojego zobowiązania w stosunku do pierwotnego wierzyciela lub powoda w kwocie, która warunkowałaby większe niż wskazane i ujęte w obliczeniach przez powoda pomniejszenie jego zobowiązania z tytułu wskazanej umowy.

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że brak było podstaw do kwestionowania nabycia przez powoda prawa do wierzytelności w zakresie kwoty głównej, która objęta była sporem. Na skuteczność cesji tej wierzytelności wskazywały nie tylko dokumenty w postaci umowy przelewu

wierzytelności z załącznikami, lecz również wpis powoda jako wierzyciela hipotecznego we wskazanych księgach wieczystych, co jednoznacznie wskazuje na legitymację czynną powoda w procesie przeciwko dłużnikowi rzeczowemu żądania zapłaty z tytułu wierzytelności zabezpieczonej hipotecznie.

W świetle powyższego należy stwierdzić, że Sąd drugiej instancji był uprawniony na podstawie art. 381 k.p.c. do przeprowadzenia postępowania uzupełniającego w zakresie przedłożonych dowodów z dokumentów celem ustalenia wymagalności wierzytelności kredytowej dochodzonej powództwem. Powyższe było niezbędne do rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, gdyż potrzeba zgłoszenia nowych dowodów wynikła później, a więc z okoliczności podniesionych w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną. O wynagrodzeniu należnym pełnomocnikowi reprezentującemu pozwanego z urzędu orzeczono na podstawie § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1935).

Adam Doliwa

Jacek Grela

Krzysztof Wesołowski

[SOP]

[ał]